

КАЗНЕНАТА ОДГОВОРНОСТ НА ПРАВНИТЕ ЛИЦА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА - АКТУЕЛНИ СОСТОЈБИ И ПОЛИТИКА НА КАЗНУВАЊЕ

1.02 Прегледна научна статија
УДК 343.222 : 347.19(497.7)

Апстракт

Авторите на овој труд направиле широко теоретско и практично истражување со цел да ја прикажат актуелната состојба и политиката на казнување спрема правните лица во Република Македонија. Казнената одговорност на правните лица е комплексно прашање. Многу европски казнени законодавства усвојуваат различни решенија и методи во нивните национални системи и различен репертоар на санкции кои се во согласност со препораките и конвенциите на Советот на Европа и директивите и одлуките на Европската Унија. Казнената одговорност на правните лица во Република Македонија е востановена со измените на Кривичниот законик во 2004 година и оттогаш се направени само неколку истражувања за оваа проблематика.

Во трудот се прикажани оригинални статистички податоци, со оглед на тоа што недостасува официјална статистика, па авторите на трудов ја елаборираат казнената политика на судовите спрема правните лица во Република Македонија, нивната методологија за набљудување на состојбите со правните лица како извршители на казнени дела и примената на системот на санкции, укажувајќи на проблемите со примената на определени одредби.

Клучни зборови: Казнена одговорност, Правни лица, Парична казна, Суд, Санкции

1. Вовед во предметот на истражување

На чекор од самиот почеток на втората деценија од востановувањето на институтот казнена одговорност на правните лица во Република Македонија, непознатиот број на пријавени, обвинети и осудени правни лица, отсуството на статистички показатели, пресуди во кои износот на паричната казна за правното лице е утврден преку примена на системот на дневни глоби и слично, е сликата што денес ја имаме за

¹ Доцент на Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Правен факултет „Јустинијан Први“ – Скопје.

² Проект асистент во Здружение за кривично право и криминологија на Македонија.

концептот кој стана значаен сегмент во сетот механизми за превенција и репресија на криминалот во светот.

На законодавен план, покрај воведувањето на казнената одговорност на правните лица во 2004 година, системот беше значајно реформиран/проширен заедно со репертоарот на санкции за правните лица во 2009 година. На постапката спрема правното лице, законодавецот се осврнува и во новиот Закон за кривичната постапка.

Со оглед на отсуството на сознанија за реалната состојба во праксата, целите на овој труд се да се прикажат законските решенија од материјална и процедурална природа и да се докаже сериозноста на проблемите кои се јавуваат во практичното имплементирање и интерпретирањето на законските одредби, особено во делот на одмерувањето на казната, како и да се прикажат основните показатели за движењето на бројките на осудени правни лица во период од неколку години.

2. Теоретска елаборација на концептот на казнена одговорност на правните лица

Воведни излагања

Во глобализираниот свет, правните лица се појавуваат како главни играчи во економската, правната и општествената сфера. Со брзиот развој на технологијата и либерализацијата на трговијата им се овозможува на правните лица лесно и брзо да оперираат на транснационално ниво. Од една страна позитивните придобивки од оваа либерализација на делување на правните лица на транснационално ниво се зголемувањето на животниот стандард на граѓаните и напредок на општеството во однос на вработување, едукација, технологија и друго. Но, често правните лица може да се јават и како сторители на кривични дела.³ По прашањето на казнената одговорност на правните лица, постојат две теории: *теорија на фикцијата* и *теорија на реалноста*. Според првата теорија, правните лица претставуваат законска фикција, бидејќи само физичките лица се субјекти на правото. Според ова становиште, правното лице нема сопствена волја и не може да одговара за постапките на неговите членови. Поимот на вина, во казненото право претпоставува: пресметливост, умисла, небрежност и свест за противправноста, елементи што според оваа теорија не можат да се утврдат дека

---

³ *Gotzmann, Nora* (2008): *Legal Personality of the Corporation and International Criminal Law: globalization, Corporate Human Rights Abuses and the Rome Statute*, *Queensland Law Review*.

постојат кај правното лице.⁴ Правното лице не може да биде кривично одговорно, бидејќи тоа претставува правна фикција, која како таква нема своја независна волја.⁵ Од друга страна, пак, претставува проблем изрекувањето на казна кај правното лице, затоа што тоа би значело подеднакво казнување на сите членови на правното лице, а не само оние членови што учествувале во извршувањето на кривичното дело, што значи дека тоа само ја позајмува волјата од физичките лица. Оваа концепција ја негира деликвентната способност на правните лица. Од друга страна *теоријата на реалноста* или органската теорија подразбира дека правното лице има деликвентна способност, бидејќи заема важно учество во целокупниот живот и врши важни економски и други функции. Сето ова има влијание и врз казненото право, кое се соочува со феноменот на нови облици на криминалитет, како што се: економскиот, финансискиот, организираниот, транснационалниот и друг криминалитет. Денешната казнено - правна концепција за казненоправната одговорност на правните лица, тргнува од фактот дека правното лице има своја автономна волја, која е изразена преку стратегиите и одлуките на раководните органи и деликвентна способност, што подразбира дека правното лице е способно за извршување на казни дела.⁶ Токму постоењето на автономната волја и деликвентната способност е основната за казнувањето на правните лица во казнените законодавства. Согласно деликвентната способност на правното лице, оформен е и нов систем на санкции кои одговараат на неговата природа и се состојат од главна казна и споредни санкции кои го погаѓаат имотот, репутацијата, постоењето на правното лице, забрани за вршење определена дејност, конкурирање за дозволи, лиценци, како и други со граѓанскоправни последици. Концептот на казненоправна одговорност на правните лица е релативно нов концепт во законодавствата на земјите членки на Европската Унија и земјите кандидатки за членство. Основата на казнената одговорност на правните лица е различна во секое законодавство. Поделеноста на теоријата ги рефлектира разликите во современите казни законодавства кои се поделени во две групи. Во првата група, каде што е прифатена казнената одговорност на правните лица спаѓаат англосаксонските законодавства и тоа:

---

⁴ Камбовски, Владо (2011): Казнено право – Општ дел (Култура, Скопје) / Kambovski, Vlado(2011): Kazneno pravo – Opst del (Kultura, Skopje).

⁵ Steven, R, Ratner (2001): Corporations and Human Rights: A Theory of Legal Responsibility, *Yale Law journal*.

⁶ Камбовски/ Kambovski: supra 2, стр/str. 243.

- *Англиското законодавство*, со теоријата на (*alter ego*), односно теорија на идентификација, според која казненото дело на правното лице, може да биде извршено само со сторување или пропуштање на должен надзор од страна на неговите раководни органи.
- *Американското законодавство*, со теорија на застапничка одговорност (*vicarious liability*), каде што кривичната одговорност на правното лице, ја активира казненото дело на секое вработено лице во него кое што е извршено во вршење на неговата дејност и за сметка на правното лице, освен со исклучок на определни кривични дела кои не се својствени за правно лице, како на пример (бигамија, силување итн.)⁷

Кругот на законодавства во кои казнената одговорност на правни лица се развива многу подоцна се европските законодавства, кои од една страна не ја прифаќаа казнената одговорност на правните лица, но истовремено определуваа дека со закон може да се предвидат одделни случаи на одговорност за определени дела од финансиска природа.⁸ Како добар законски модел се посочува решението на францускиот Казнен законик, според кој сите правни лица со исклучок на државата, се казнено одговорни во случаите предвидени со закон или подзаконски правен акт, за кривични дела кои се извршени за нивна сметка и од нивни одговорни лица или органи на управување, при што одговорноста на правното лице не ја исклучува одговорноста и на физичкото лице.⁹ По овој пример, реформи во казненото законодавство во однос на внесување на одредби за казнената одговорност за правни лица следуваа и во: Белгија - 1999 година; Италија – 2001 година; Република Македонија – 2004 година; Полска-2003 година; Романија-2006 година, Шпанија – 2010 година.¹⁰ Од друга страна, со ратификувањето на Лисабонскиот договор, надлежностите на Унијата се зголемија, при што врз основа на заемното признавање на судски пресуди и одлуки е воведена нова казненоправна заштита, која што е составена од минимални правила за дефинирање на определени кривични дела како „Европски кривични дела“ или “*Euro Crimes*“, во кои се предвидени: фалсификување на пари, перење пари, финансиска измама, тероризмот и други кривични дела и минимални

⁷ *Ibid.*, стр/str. 240.

⁸ *Clifford & Chance* (2012): Corporate Liability in Europe Annual Report.

⁹ *Asser Institute* (2012): Prevention of fraud, corruption and bribery committed through legal entities for the purpose of financial and economic gain.

¹⁰ *Clifford & Chance* (2011): Legal Entity Criminal Liability.

правила за одмерување на кривични санкции за кривичните дела „инсајдерско тргување“ и „пазарни манипулации“.¹¹ Со донесувањето на Рамковната одлука за европскиот налог за апсење во јануари 2004 година и воведување на истиот, како замена за екстрадицијата како нов инструмент за борба против транснационалниот криминал во Европската Унија, екстрадирањето/предавањето на лица за извршени финансиски кривични дела во земјите членки на ЕУ стана многу повозможно и поедноставно.¹² Македонскиот законодавец се приклучува кон концепцијата на претпоставена одговорност на правното лице. Претпоставената одговорност на правното лице, претставува одговорност за дејствијата на раководните органи или претставници на правното лице, односно ја отсликува *теоријата на идентификација*. Но, од друга страна, пак, одговорноста на правното лице не ја исклучува кривичната одговорност на физичкото лице, како непосреден извршител на кривичното дело.¹³ Начално правното лице не може да одговара за дејствијата што тоа лице ги извршило во свое име и во свој интерес, но постои исклучок од ова правило кога делото е извршено надвор од неговите овластувања во корист и за име на правното лице со што тоа станува соучесник во делото и неговата одговорност ја споделува со непосредниот извршител. Во согласност со тоа постојат два вида на застапничка одговорност на правното лице – непосредна и посредна. Кај непосредната одговорност кај правното лице, вината кај сторителот не треба да се испитува, бидејќи правното лице одговара според начелото на претпоставена вина. Од друга страна, пак, кај посредната одговорност, прво се утврдува вината кај физичкото лице како претпоставка за вината кај правното лице.¹⁴ Решението за кое се определува КЗ е посредната одговорност на правните лица, односно рестриktivна одговорност само за изречно определени дела, за кои е погоден концептот на претпоставена кривична одговорност на правното лице.

Меѓународна правна рамка за казнена одговорност на правни лица

Определбата за пропишување на казненоправна одговорност на правни лица е подигната на рамниште на обврска за националните

¹¹ *Official Journal of the European Union* (2010/c83/01): Treaty on the European Union, Art. 86.

¹² *Official Journal of the European Union* (2002/584/JHA): Framework Decision on the European Arrest Warrant.

¹³ Камбовски, Владо (2003): Казнено право – Посебен дел (Култура, Скопје) / Kambovski, Vlado(2003): Kazneno pravo – Poseben del (Kultura, Skopje).

¹⁴ Камбовски/ Kambovski: supra 2, стр/str. 244

законодавства со донесувањето на неколку понови меѓународни конвенции, што се однесуваат на новите форми на економски и финансиски криминал: организиран криминал, корупцијата, перење на пари, фалсификување на пари и кривичните дела од корпоративниот криминал. Првиот пример за мултилатерална меѓународна конвенција со која што се санкционира корупцијата е на *Интерамериканската конвенција за борба против корупцијата* од 1996 година.¹⁵ Следејќи го овој пример голем број на регионални и меѓународни организации се залагаа за усвојување на меѓународни и регионални правно обврзувачки инструменти, со кои ќе се унапреди борбата против корупцијата. Од хронолошка перспектива, правно обврзувачки инструмент донесен на регионално ниво е *Европската конвенција за заштита на финансиските интереси на ЕУ* на Европската комисија и Вториот протокол на Конвенцијата за заштита на финансиските интереси на ЕУ, односно *Протоколот против кривични дела на корупција сторени од претставници на Унијата за со цел оштетување на финансиските интереси на ЕУ*.¹⁶ Оваа Конвенција и дополнителните протоколи предвидуваат казнена одговорност и соодветен систем на санкции на правните лица за извршен економски и финансиски криминал врз основа на моделот на идентификација, односно претпоставената одговорност на раководните органи на правното лице за дела извршени во корист и за име на правното лице.¹⁷ Во 1997 година, со донесувањето на *Европската конвенција за борба против корупцијата*, беше постигната апроксимација на одредбите за корупција од кривичното законодавство на земјите членки, за со цел се обезбеди:

1. казнивост на корупцијата на целата територија на Унијата;
2. инкриминација на активната и пасивната форма на корупцијата;
3. униформност на казнените одредби на земјите членки за кривичните дела на корупција.

Со усвојувањето на Лисабонскиот договор, надлежностите на Унијата во областа на кривичното право значително се зголемија. Се стави акцент на мерките за координација и соработка помеѓу полицијата и судските власти на земјите членки на ЕУ, како и на земното признавање на судски пресуди и одлуки. Со ваква засилена позиција,

---

¹⁵ *Secretariat of the UN* (1996): Inter-American Convention Against Corruption.

¹⁶ *Official Journal of the European Communities* (95/c316/03): Convention on the Protection of the European Communities' Financial Interests.

¹⁷ *Official Journal of the European Communities* (97/C 221/02): Second Protocol of the Convention on the Protection of the European Communities' Financial Interests.

Европската комисија го започна процесот на усвојување рамковни одлуки и директиви за хармонизација на кривичните законодавства на земјите членки примарно со донесувањето на *Акциониот план за борба против организираниот криминал во ЕУ*, чија основна цел им е превенција и борба против корупцијата, организираниот криминал, перењето пари и други кривични дела, како и статуирање на дополнителни одредби за кривична одговорност на правните лица за овие дела.¹⁸ Прв најефикасен инструмент за превенција на овие кривични дела е усвојувањето на *Рамковната одлука за европскиот налог за апсење од страна* на Европската комисија во 2004 година, со која кривичните дела: корупцијата, учество во организирана криминална група, финансиска измама, финансиска измама против финансиските интереси на ЕУ, перење пари и фалсификување на пари, стануваат *европски кривични дела*, односно тие се предвидени во листата од 32 кривични дела на Рамковната одлука за Европскиот налог за апсење, каде што условот на двојна инкриминација за тие 32 кривични дела е укинат и екстрадицијата/предавањето на сторителите на овие дела меѓу земјите членки е олеснето.¹⁹ Европскиот налог за апсење претставува заедничка правна основа на државите членки за борба и превенција против корупцијата, перењето пари, организираниот криминал и други кривични дела кои се извршени од страна на физички и правни лица. Покрај Рамковната одлука за европскиот налог за апсење, Европската комисија ја усвојува и *Рамковната одлука за борба и превенција на организиран криминал*, која што ја дефинира казнената одговорност на правните лица и предвидува соодветни санкции за истите.²⁰ Во членот 5 од Рамковната одлука за борба и превенција на организираниот криминал, државите членки се обврзани да ги имплементираат неопходните мерки за кривична одговорност на правни лица за учество во криминална организација и извршени кривични дела од страна на одговорно лице во правното лице за сметка на правното лице. Во членот 6 од оваа Рамковна одлука предвидени казни за правни лица се:

- 1) парична казна;
- 2) забрана за добивање на парична помош и други поволности;

---

¹⁸ *European Commission* (OJ C251/1997): European Union Action Plan to Combat Organised Crime.

¹⁹ *Official Journal of the European Union*: supra 9, стр. 12.

²⁰ *Official journal of the European Communities* (2008/841/JHA): Framework Decision on Fight Against Organized Crime: Participation in Criminal Organization.

- 3) привремена или трајна забрана за вршење на дејност или други комерцијални активности;
- 4) определување судски надзор над сите активности на правното лице;
- 5) престанок на правното лице.

Веднаш по донесувањето на овие иницијативи за сузбивање на корупцијата од страна на ЕУ, Организацијата за економска соработка и развој (OECD) ја усвои *Конвенцијата за сузбивање на поткупот на странски јавни службеници во меѓународни деловни трансакции* во 1997 година, која стапи на сила во 1999 година. Оваа Конвенција ги обврзува државите потписнички да воспостават одредби за кривична одговорност за правните лица поради обид за поткупување на странски јавни службеници.²¹ Целта на оваа Конвенција е да ги приближи националните казнени законодавства на земјите потписнички само за одредбите за казнување на правни лица за поткупување на странски службеници во меѓународни деловни трансакции. Исто така еднакво значајна е и работата на Советот на Европа, каде што со усвојување на конвенции и препораки за превенција и борба против корупција, перење пари, фалификување пари и организиран криминал и кои придонесуваат кон развивање на казнена одговорност и системот на санкции спрема правни лица. Најзначајна е *Конвенцијата на Советот на Европа за сузбивање на корупцијата*, усвоена во 1999 година, а која Република Македонија ја ратификува согласно Уставот во 2005 година.²² Оваа конвенција се нарекува уште и *Казнена конвенција, бидејќи* пропишува одредби за кривична одговорност и соодветна казна за правните лица за активно и пасивно подмитување, вршење влијание и перење на пари, корупција на државни и јавни службеници, членови на меѓународни организации, парламентарни пратенци и активно и пасивно поткупување на одговорни лица или претставници на правни лица во приватниот сектор со исклучок на државата, кога тие се извршени за нивна сметка од страна на физичко лице, кое постапувало индивидуално или во својство на член на правното лице.²³ Втората конвенција на Советот на Европа, исто така усвоена во 1999 година се нарекува уште и *Граѓанска конвенција*, поради

---

²¹ *Official Journal of the European Communities* (97/C195/06): Convention on the Fight Against Corruption Involving Officials of the European Communities or Officials of the Member States of the EU.

²² *Службен весник на РМ* (83/2005): Закон за ратификација на дополнителниот протокол за казнената конвенција за Корупција. / *Sluzhben vesnik na RM* (83/2005): Zakon za ratifikacija na dopolnitelniot protocol za kaznenata konvencija za Korupcija.

²³ *Council of Europe* (1999): Criminal Law Convention on Corruption.

тоа што предвидува борба против корупцијата, но со користење на инструменти од граѓанското право и кај оваа Конвенција акцентот е ставен врз надоместувањето на штетата на жртвите од извршените економски и финансиски кривични дела од правни лица.²⁴ За разлика од Казнената конвенција која предвидуваше стриктни казнени одредби за делата на корупција и поткупување, оваа Конвенција предвидува ефикасни правни лекови за оштетени лица од делата на корупција, со цел да им овозможни да ги остварат своите права и побарувања во граѓанска постапка, како и да добијат надоместување на штетата.

Предлогот (*Corpus Iuris Criminalis*) односно економското казнено право на ЕУ, исто така пропишува казнена одговорност на правните лица (чл. 14), што се активира со дејствија на органите, претставниците или други лица кои постапуваат во име на правното лице или кои имаат законска или фактичка можност за одлучување.²⁵

Од особено значење за казнената одговорност на правните лица се Конвенциите на ООН и тоа: Конвенцијата од Палермо на ООН против транснационалниот организиран криминал од 2000 година што Република Македонија ја ратификува заедно со трите дополнителни протоколи во 2005 година,²⁶ потоа и Конвенцијата на ООН за борба против корупцијата од 2003 година, што РМ ја ратификува во 2007 година.²⁷ Конвенцијата од Палермо во чл. 10, ги обврзува државите потписнички во согласност со нивните правни принципи, да пропишат казнена одговорност на правните лица за учество во организиран транснационален криминал, како и перење на приноси од криминал кој е извршен од организирана криминална група. Казнената одговорност според оваа конвенција може да биде кривична, граѓанска и административна и одговорноста на правното лице не зависи од кривичната одговорност на физичките лица што ги извршиле кривичните дела. Конвенцијата за борба против корупцијата на ООН од 2003 година, што стапи во правна сила во 2005 година предвидуваше за сите држави потписнички три цели:

- 1) Унапредување и зајакнување на мерките за превенција и борба против корупцијата;
- 2) Зајакнување на меѓународната соработка и помош во превенцијата

---

²⁴ *Council of Europe*(1999): Civil law Convention on Corruption.

²⁵ Камбовски/ *Kambovski*: supra 2, стр/str. 241.

²⁶ *Службен весник на РМ* (83/2005): Закон за ратификација на дополнителниот протокол за казнената конвенција за Корупција. / *Sluzhben vesnik na RM* (83/2005): Zakon za ratifikacija na dopolnitelniot protocol za kaznenata konvencija za Korupcija.

²⁷ *Службен весник на РМ* (br.70/04): Закон за ратификација на Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал. / *Sluzhben vesnik na RM* (br.70/04): Zakon za ratifikacija na Konvencijata na Obedetite nacii protiv transnacionalniot kriminal.

и борбата против корупцијата со предвидување на одредби за заплenuвање на противправно стекнат имот;

- 3) Воведување на казненoправни одредби за кривична одговорност на правните лица.

Конвенцијата за борба против корупцијата на ООН, предвидува воведување на нов систем на казни и забрани од страна на државите потписнички за казнување на правни лица за извршени кривични дела од корупција, а особено корупција на службени лица. Од друга страна, пак, ја регулира заемната правна помош меѓу државите потписнички и воспоставува нови правила во однос на надоместувањето на штетата спрема оштетените лица.²⁸

Основните одредби за системот на санкции на правните лица, а кои се прифатени во одредбите на Кривичниот законик на Република Македонија, се изразени во Препораката на Комитетот на министри при Совет на Европа R(88).²⁹ Во оваа препорака е содржан целиот систем на санкции кои би се применувале против правните лица за извршени кривични дела. Основна цел за казнувањето на правните лица е спречувањето за извршување на идни кривични дела и надомест на штета која ја имаат претрпено жртвите и оштетените од сторените кривични дела. Предвидените санкции во оваа Препорака се:

- Опомена;
- Емство;
- Парична казна;
- Одземање на предмети кои се искористени за извршување на кривичното дело или претставуваат корист од сторено кривично дело;
- Забрана за вршење на дејност;
- Забрана за користење на фискални погодности и субвенции;
- Забрана за огласување на стоки и услуги;
- Менување на членовите на управата;
- Поништување на одобренија;
- Превремено ставање на правното лице под одговорност на управител определен од страна на судот (Guardian of the legal entity);
- Престанок на правното лице;

---

²⁸ D. McClean (2007): *Transnational Organized Crime. A Commentary on the UN Convention and its Protocols*, (Oxford University Press), стр. 60.

²⁹ Council of Europe – Committee of Ministers R(88): *Recommendation Concerning Liability of Enterprises Having Legal Personality for Offences Committed in the Exercise of Their Activities*. Камбовску/Kambovski: supra 2, стр. 244.

- Надомест на штета;
- Враќање во поранешна состојба;
- Јавно објавување на одлуката со која се изрекува санкција или мерка.

Препораката им дава можност на државите потписнички, овие казни и мерки да ги применат самостојно или во комбинација како главни и споредни мерки, во согласност со нивната казнена политика.

2.3 Правните лица како субјекти на казненото право во Република Македонија

2.3.1 Одредби од материјалното казнено право

Правните лица во Република Македонија имаат два вида на одговорност: прекршочна и кривична одговорност. За разјаснување на кривичната одговорност на правните лица во Република Македонија, од значење е дефинирањето на нивната прекршочната одговорност. Прекршочната одговорност на правните лица во Република Македонија е воведена со Законот за прекршоци од 1997 година. Со овој закон е укинат Законот за стопански престапи, а одделните стопански престапи во голем број закони се преименувани во прекршоци. Тоа што е најбитно е дека постоењето на прекршочната одговорност на правните лица е од принципиелно значење, бидејќи се темели врз признавањето на деликвентна способност на правното лице.³⁰ Деликвентната способност на правните лица понатаму води кон статуирање и на нивна кривична одговорност за сторени кривични дела. Казнената одговорност на правните лица е статуирана со Новелата на КЗ од 2004 година, каде што чл.28-а пропишува дека правните лица се кривично одговорни во случаите предвидени со посебниот дел на КЗ или со друг закон со кој се пропишани казнени дела.³¹ Со измените и дополнувањата на Кривичниот законик на Република Македонија од 2004 година, каде што е предвидена казнена одговорност на правните лица, правното лице е одговорно за кривичното дело сторено од одговорното лице во правното лице, во име, за сметка или во корист на правното лице.³² Казнената одговорност на правното лице не ја исклучува казнената одговорност на вработен или застапник на правното лице со кое е остварена значителна имотна корист или на друг му е нанесена значителна штета, но услов за да постои оваа

³⁰ Камбовски/Kambovski: supra 2, стр. 244.

³¹ Службен весник на РМ (19/2004): Закон за изменување и дополнување на кривичниот законик. / Sluzhben vesnik na RM (19/2004): Zakon za izmenuvanje i dopolnuvanje na krivicniot zakonik.

³² Ibid.

одговорност мора:

- На вработениот или застапникот, извршувањето на заклучокот, наредбата или друга одлука на орган за управување, орган за раководење или надзорен орган да претставува сторување на кривичното дело;
- Органот за управување, раководење или надзор да го пропуштил должниот надзор;
- Органот за управување, раководење или надзор да го прикрил или не го пријавил сторувањето на кривичното дело.

Македонскиот законодавец се определил за системот на паралелна одговорност на физичкиот сторител и правното лице, односно казнената одговорност на правното лице не ја исклучува одговорноста на сторителот за казненото дело. За кривичните дела определени со закон одговорни се сите правни лица во Република Македонија, освен државата, вклучувајќи ги и единиците на локалната самоуправа, при што тие со кривично одговорни за кривичните дела што се извршени надвор од нивните јавни овластувања, само со исклучок на државата како правно лице од кривична одговорност. Од друга страна странските правни лица за извршени кривични дела во Република Македонија, се кривично одговорни ако делото било извршено на територијата на РМ, без оглед дали тоа правно лице има претставништво или подружница во РМ.³³ Со новелата на КЗ од 2004 година, востановен е посебен систем на казни и други правни последици за извршени кривични дела на правните лица. Исто така изменет е и посебниот дел од КЗ, при што е предвидено казнување на правното лице кај повеќе казни дела (измама при добивање на кредит, осигурителна измама, лажен стечај, предизвикување стечај со несовесно работење, злоупотреба на псотапка на стечај, измама при работење со хартии од вредност и удели и други дела). Предвидениот систем на казни и забрани за правни лица се состои од една главна казна и 9 споредни казни.³⁴ Предвидена главна казна на правни лица за извршени кривични дела е паричната казна. Паричната казна секогаш се изрекува во целосен износ, а не во глоби. Износот не може да биде помал од 100.000 денари, а ниту поголем од 30 милиони денари. Од друга страна споредните казни за правните лица се предвидени во членовите 96-б и 96-в од КЗ и тие се изрекуваат заедно со паричната казна, кога по оценка на судот, постои опасност дека правното лице може да го повтори делото, како и дека

---

³³ *Ibid.*, член 28-а.

³⁴ *Ibid.*, член 96-а.

ја злоупотребило својата дејност. Кривичниот законик, по новелата од 2009 година предвидува вкупно 9 споредни казни и тоа:

- 1) Забрана за добивање на дозвола, лиценца, концесија, овластување или друго право утврдено со посебен закон;
- 2) Забрана за учество во постапки за јавен повик, доделување на договори за јавна набавка и договори за јавно – приватно партнерство;
- 3) Забрана за основање на нови правни лица;
- 4) Забрана за користење субвенции и други поволни кредити;
- 5) Забрана за користење на средства за финансирање на политички партии од Буџетот на Република Македонија;
- 6) Одземање на дозвола, лиценца, концесија, овластување или друго право утврдено со посебен закон;
- 7) Привремена забрана за вршење на определена дејност;
- 8) Трајна забрана за вршење на одделна дејност;
- 9) Престанок на правното лице.

Судот може, доколку оцени дека е потребно на правното лице да му изрече една или повеќе споредни казни во зависност од тежината на кривичното дело и превенција за извршување на такви дела во иднина од правното лице. Споредните казни се изрекуваат за време од една до пет години, со исклучок на казните одземање дозвола, лиценца, концесија, овластување или друго право утврдено со посебен закон; привремена забрана за вршење на определена дејност; трајна забрана за вршење на определена дејност и престанок на правото лице).³⁵ За овие споредни казни се предвидени посебни услови за изрекување. Кај нив, одговорноста на правното лице ја вклучува одговорноста на физичкото лице и тежината на извршено кривично дело. Согласно тоа споредната казна „*привремена забрана за вршење одделна дејност*“, се изрекува во траење од една до три години доколку при вршење на дејноста на правното лице е извршено кривично дело за кое за физичко лице е пропишана парична казна или казна затвор до три години, а од начинот на кој е извршено делото произлегува опасност од повторно извршување на такво или слично дело.³⁶ Споредната казна „*трајна забрана за вршење на одделна дејност*“ судот ја изрекува доколку е извршено кривично дело за кое за физичко лице е пропишана казна затвор од најмалку три години, а постои опасност делото повторно да

---

³⁵ *Ibid.*, член 96-б.

³⁶ *Ibid.*, член 96-в, ст.4.

биде извршено.³⁷ Додека пак споредна казна „престанок на правното лице“, судот таа казна ќе ја изрече заедно со паричната казна тогаш, кога е извршено дело за кое за физичко лице е пропишана казна затвор од најмалку 5 години или ако е извршено кривично дело по претходна правосилна пресуда со која на правното лице му е изречена трајна забрана за вршење на дејност.³⁸ Оваа казна претставува најтешка споредна казна која што може да му се изрече на правното лице заедно со паричната казна. Но нејзиното изрекување не е врзано со тежината на кривичното дело кое правното лице го извршило, туку воопшто со дејноста на правното лице. За судот да ја изрече оваа споредна казна, дејноста на правното лице мора да е целосно спротивна од целите за кои било основано и запишано во соодветниот регистар и истата да е користена за извршување на кривични дела, односно воопшто самото постоење на правното лице да е параван за реализација на неговите криминални активности. Заради природата и тежината на самата казна, потребно е да се преиспита нејзиното место во системот на споредни казни.

Одмерувањето на казната за правните лица. Одредбите за одмерување на казните и граници на одмерувањето на казните за правни лица се содржани во одредбите чл. 96-ѓ до 96-з од КЗ. Одмерувањето на казната кај правните лица е независно од правилата за начинот на одмерување на казните статуирани во Правилникот за начин на одмерување на казните на Врховен суд на РМ.³⁹ Во Правилникот за начин на одмерување на казната, не се пропишани специјални правила за одмерување на казната на правните лица туку кај нив одмерувањето на казната е препуштено целосно во согласност со одредбите во Кривичниот законик. Од друга страна, одмерувањето на казната на одговорното лице во правното лице, претставникот на правното лице или вработениот, кој е сторител на кривичното дело за име или во корист на правното лице, судот е обврзан при одмерувањето за видот и висината на казната да ги применува одредбите кои се однесуваат за физички лица. Во одмерувањето на казната за физичкото лице, како олеснителни и отежителни околности судот ги зема во предвид:

- а) Степенот на кривична одговорност;
- б) Побудите од кои е сторено кривичното дело;

---

³⁷ *Ibid.*, член 96-в, ст.5

³⁸ *Ibid.*, член 96-в, ст.7.

³⁹ Врховен суд на Република Македонија (2013): Упатства за одредување на видот и одмерување на казната – со прилози. / Vrhoven sud na Republika Makedonija (2013): Upatstva za odreduvanje na vidot i odmeruvanje na kaznata – so prilozhi.

- в) Јачината на загрозување или повредата на загрозеното добро;
- г) Околности под кои е сторено делото;
- д) Личноста на обвинетиот пред, за време и по извршувањето на делото.⁴⁰

Од друга страна, кај одмерувањето на видот и висината на казната кај правните лица, судот ги користи одредбите од чл. 96-ѓ од КЗ и согласно нив како олеснителни и отежителни околности ги цени:

- а) Билансот на состојбата,
- б) Билансот на успехот на правното лице,
- в) Видот на дејноста,
- г) Природата и тежината на кривичното дело.

Од билансот на состојбата на правното лице, се утврдува имотот на правното лице и вредноста на тој имот, а додека од билансот на успехот се утврдува деловното и финансиско работење на правното лице односно побарувањата и обврските, како составен дел од завршната сметка на правното лице за деловната година. Како сознанија на судот за утврдување на казната тука можат да послужат доказите односно документите од Управата за јавни приходи, како и од контролата на материјалното финансиско работење на правното лице. Доколку се утврди дека раководните органи на правното лице или одговорното лице се обиделе на некој начин да го скријат односно оневозможат утврдувањето на вистинската вредност на имотот, тогаш судот може да пристапи кон обезбедување на имотот, преку изрекување на мерки за привремено обезбедување и одземање на предмети и имот.⁴¹ Одредбите во Кривичниот законик за одмерување на казната ги предвидуваат и можностите кога се извршени две или повеќе кривични дела во стек. За тие дела, доколку судот утврдил парична казна, тој ќе изрече единствена казна со која не може да го достигне збирот на поединечно утврдените казни, ниту пак да го надмине законскиот максимум од 30 милиони денари. Висината на паричната казна со која за сторено кривично дело ќе се казни правното лице е определена според казната која е законски пропишана за сторителот на тоа дело. Согласно тоа, чл. 96-е од КЗ предвидува:

- До 500.000 илјади денари казна за правното лице за кривичните дела за кои е пропишана парична казна или казна затвор до 3 години;
- До 1 милион денари парична казна за правното лице, ако за

---

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ *Службен весник на РМ* (150/2010): Закон за кривична постапка, чл. 194 – 204 / *Sluzhben vesnik na RM* (150/2010): Zakon za krivichna postapka, cl. 194-204.

- извршеното дело е пропишана казна затвор од најмалку 3 години;
- Најмалку 1 милион денари за извршени кривични дела за кои е пропишана казна затвор од најмалку 5 години.

Меѓутоа кога кривичното дело за кое е предвидена казна затвор до 3 години е сторено од користољубие или е придизвикана штета од големи размери (250 просечни плати) на друг, најголемата изречена казна може да изнесува најмногу до *двојниот износ* на предизвиканата штета или остварената корист. Во случајот од ст. 2 од чл. 96-е, кога за извршеното кривично дело е пропишана парична казна или затвор од најмалку 3 години е извршено поради користољубие или е предизвикана штета на друг, најголемата изречена казна може да изнесува најмногу до *петкратниот износ* од предизвиканата штета или остварената имотна корист. Согласно со ст.3 од истиот член на правно лице, може да му се изрече парична казна најмногу до *десеткратниот износ* од предизвиканата штета или остварената корист, доколку за делото кое го извршил е пропишана казна затвор од најмалку 5 години.⁴² Од друга страна судот, согласно одредбите на КЗ може да му изрече поблага парична казна на правното лице, само во законски определените случаи од членовите 96-ж и 96-з. Тоа подразбира дека ублажувањето на казната е дозволено кога се исполнети условите:

- 1) Законот предвидува поблаго казнување;
- 2) Законот предвидува можност ослободување од казна, а судот нема да го ослободи правното лице од казна;
- 3) Судот оцени дека постојат особено олеснителни околности дека и со поблага казна може да се постигне целта на казнувањето.

Доколку овие услови се исполнети, судот може да му изрече казна на правното лице во следните граници:

- За извршени кривични дела за кое на правното лице може да му се изрече казна до 500.000 денари или до двојниот износ, може да се изрече поблага казна до 100.000 денари или законскиот минимум за парична казна;
- За извршени кривични дела, за кои на правното лице може да му се изрече парична казна до 1 милион денари или до петкратниот износ, може да се изрече поблага казна до 200.000 денари или до двојниот износ на штетата;
- За извршени кривични дела за кои на правното лице може да му се изрече парична казна од над 1 милион денари или десеткратен износ од прибавената корист или сторената штета, судот може да

---

⁴² Службен весник на РМ (19/2004): supra 29, чл. 96-е, ст.1. / Sluzhben vesnik na RM (19/2004): supra 29, cl. 96-e, st.1.

изрече поблага казна до 300.000 денари или до петкратен износ од штетата.

Судот може да го ослободи правното лице од казна, само во законските определени случаи, односно кога органот за управување на правното лице, надзорниот орган или одговорното лице доброволно го пријават сторителот на извршеното дело или ја вратат имотната корист, како и да ги надоместат штетните последици од делото. Но во случаите кога судот е овластен да го ослободи од казна правното лице, може да изрече поблага казна, секако до законскиот минимум, без оглед на границите за изрекување поблага казна содржани во чл.96-з. Од овие одредби за одмерување на казната во КЗ, можеме да заклучиме дека тие можат да послужат како понатамошно средство за одмерување на казната кај правните лица, од причина што целта на казнувањето на правните лица е исклучиво превентивна и реститутивна, а не ретрибутивна.

Одредбите за извршување на изречената парична казна на правни лица се содржани во чл. 96-и и 96-ј од КЗ. Согласно овие одредби законскиот рок на плаќање на паричната казна не може да биде пократок од 15 ниту подолг од 30 дена од денот на правосилноста на пресудата, во споретивно таа ќе биде присилно извршена. Понатаму се предвидени случаите и основите на извршувањето на казната од правните лица. Согласно законските одредби основи од кои може да се изврши паричната казна се:

- Имотот на правното лице;
- Имотот на правниот следбеник;
- Имотот на основачот или основачите;
- Од уделот на акционерите или содружниците.⁴³

Примарно казната се извршува од имотот на правното лице, но во случаи кога не постои имот на правното лице или престанало да постои пред изрекувањето на казната или ја избегнува казнената одговорност, паричната казна се извршува од имотот на неговиот правен следбеник. Ако не постои таков, таа се извршува од имотот на основачот/основачите сразмерно вложените удели, а кај посложените форми на правни лица, паричната казна се извршува од имотот на акционерите и содружниците во друштвото сразмерно нивните долгови. Додека пак извршувањето на паричната казна кај странски правни лица кои имаат свое претставништво во Република Македонија, казната се извршува од нивниот конфискуван имот

---

⁴³ *Ibid.*, 96-и, ст.1

во РМ, или доколку од нивниот имот во странство доколку е така предвидено со обврските на меѓународен договор, кој е ратификуван во согласност со Уставот на РМ.⁴⁴ Доколку се исполнети законските услови, судот може во рок од 1 до 3 години, да одреди условно одлагање на извршување на парична казна и споредните казни што се состојат во одземање на дозвола, концесија, лиценца, овластување или друго право, ако за извршеното дело на правното лице е пропишана парична казна или казна затвор до три години и доколку правното лице даде обезбедување за извршување на паричната казна во случај на отповикување на условната осуда. Одредбите од КЗ што важат за конфискација на имот и имотна корист за сторителот на кривичното дело се применуваат и спрема правното лице. Конфискацијата на имот и имотна корист е регулирана со одредбите од чл. 96-к, 97-100 од КЗ, што подразбира дека сите основи, начини и видови на конфискација што се применуваат за физичкото лице соодветно се применуваат и на правните лица. Од сторителот се конфискува непосредната и посредната имотна корист (пари, движни или недвижни предмети од вредност имот, акции, актива, материјални и нематеријални права и др.) која што е прибавена од кривичното дело. Ако судот утврди дека со стореното кривично дело сторителот прибавил имотна корист за име или на сметка на правното лице, користа ќе ја конфискува и од него. Правните лица се субјекти и на проширената конфискација, со која се конфискува имот стекнат во временски период пред осудата што судот го определува според околностите на секој случај различно, но кој не може да биде подолг од 5 години. Проширената конфискација се применува, ако сторителот сторил кривично дело во рамките на: злосторничко здружение за кое е предвидена казна затвор од најмалку 4 години, тероризам – со пропишана казна затвор од 5 години или делото перење на пари со пропишана казна затвор за сторителот од најмалку 4 години. Во случај кога правното лице ја одбегнува кривичната одговорност или ако од него не може да се конфискува имот или имотна корист, бидејќи престанало да постои или нема имот пред извршувањето на конфискацијата, правниот следбеник, основачите, акционерите и содружниците се обврзуваат да платат паричен износ што е сразмерен со прибавената имотна корист. Последниот член од главата 6, која ја уредува казнената одговорност на правните лица, ги содржи законските одредби кои се однесуваат на застареноста на кривичното гонење и извршувањето на казната на

---

⁴⁴ *Ibid.*, чл.96-и, ст. 2 и 3

правните лица. Одредбите во овој член ја регулираат застареноста на кривичното гонење за извршено кривично дело од страна на правното лице и застареноста на извршувањето на паричната казна и казната одземање на дозвола, лиценца, концесија овластување и друго право утврдено со закон. Согласно тоа, кривичното гонење на правното лице не може да се преземе кога ќе поминат:

- 3 години од извршување на кривично дело за кое е предвидена парична казна или казна затвор до 3 години,
- 5 години од извешување на кривично дело за кое е предвидена казна затвор од над 3 години,
- 10 години од извршување на кривично дело за кое е пропишана казна затвор од над 5 години.

Застарување на извршување на паричната казна и изречената споредна казна одземање на лиценца, дозвола, концесија и друго овластување или право кое што е утврдено со закон, настапува кога ќе поминат 3 години од денот на правосилноста на пресудата со која се изречени. Во врска со застарувањето на другите предвидени споредни казни за правните лица, тие застаруваат по истекот на времето за кое се изречени.⁴⁵

Централниот регистар на Република Македонија е овластената институција во која се води Регистарот на казни за сторени кривични дела од правни лица во РМ, во кој што се впишуваат главната и споредните изречени казни.

2.3.2 Постапка спрема правни лица

Новиот ЗКП во глава XXXIII чл. 508 ја уредува посебната постапка за утврдување на кривичната одговорност, изрекувањето на казни и други мерки спрема правните лица.⁴⁶ Во претходната постапка против правните лица, согласно одредбите од чл. 509 ст.3 за кривично дело извршено од одговорното лице на правното лице и од правното лице се спроведува единствена постапка. Јавниот обвинител може по службена должност да бара покренување на постапката и против правното лице, доколку против одговорното лице или претставникот на правното лице е поднесена кривична пријава или постојат основи за сомневање дека се исполнети условите за кривична одговорност на правното лице определени во КЗ. Од друга страна, доколку правното лице нема имот, се води постапка за стечај или неговиот имот е

---

⁴⁵ *Ibid.*, чл. 96-л/ с1.96-1.

⁴⁶ *Службен весник на РМ/Sluzhben vesnik na RM (150/2010): supra 29.*

толку мал, што не може да ги покрие ни трошоците на кривичната постапка, јавниот обвинител може да не преземе гонење или да се откаже од гонење спрема правното лице. Кога се работи за странско правно лице, надлежен е оној суд, каде што правното лице има свое седиште или претставништво.⁴⁷ Во чл. 511 е одредбата за учествување на претставник на правното лице во кривичната постапка. Согласно одредбите од овој член, претставник на правното лице е одговорното лице во правното лице, што е определено врз основа на закон, одлука заснована на закон, статут или друг општ акт на органите на управување на правното лице. Доколку овластениот претставник на правното лице е и самиот обвинет за кривичното дело или учествува како сведок во постапката или постојат други пречки да го претставува правното лице, во тој случај тоа избира нов претставник од редот на раководната структура или од вработените во рок од 8 дена од приемот на поканата за главна расправа. Доколку во овој период, тоа не определи претставник и за тоа не го извести судот, судот по службена должност ќе определи претставник на правното лице од редот на одговорните лица или вработените или доколку од нив не е можно, ќе определи од редот на адвокатите и за тоа ќе го извести правното лице. Претставник на правното лице по службена должност, судот определува и кога правното лице престанало да постои пред завршувањето на кривичната постапка, а не именувало свој правен наследник и за тоа во рок од 8 дена не го известило судот. Дозволена е жалба од претставникот на правното лице против решението на судот за определување на претставник на правното лице, но таа нема суспензивно дејство врз кривичната постапка. Во однос на правата и обврските во кривичната постапка, претставникот на правното лице ги има сите права и може да ги преземе сите дејствија во кривичната постапка, што е овластен да ги презема и самиот обвинет. Тоа го подразбира и правото на бранител. Обвинетото правно лице може да има бранител што го определува овластениот претставник на правното лице, но доколку од судот е именуван – адвокат, како претставник на правното лице, тој ја врши функцијата на одбрана на правното лице. Кога се води единствена постапка против правното лице и одговорното лице во правното лице за исто кривично дело, тие можат да имаат ист бранител, доколку тоа не е во спротивност со интересите на правдата. Одредбите за бранител на правното лице се статуирани во чл. 512 од ЗКП. Поканите и другите писмена се доставуваат на адресата на

---

⁴⁷ *Ibid.*, чл. 510, ст. 1 и 2/ cl. 150, st.1 I 2..

регистрација на правното лице или на адресаата на претставникот на тоа лице. Во однос на доставата на пресудата со која му е изречена казна на правното лице, таа секогаш се доставува лично на претставникот на правното лице, а допуштено е и тогаш кога личната достава ќе остане без успех, да се изврши и достава преку препорачана пошта на адресата на правното лице или на адресата на неговиот претставник. Претставникот на правното лице може да биде и приведен по наредба на судот, доколку е уредно поканет на главната расправа, а тој не го оправда неговото отсуство. Во фазата на главна расправа во единствената постапка против правното и одговорното лице се врши распит прво на одговорното лице кое е обвинето за кривичното дело, па потоа на претставникот на правното лице. По истиот принцип се изведуваат и доказите на главната расправа, односно прво се изведуваат доказите што се однесуваат на одговорното лице во правното лице, па потоа се изведуваат доказите што се однесуваат за правното лице. Кај завршните зборови се изведуваат по спротивен редослед, со што прв право на завршен збор добива бранителот и претставникот на правното лице, па потоа право на завршен збор добива и бранителот на одговорното лице и одговорното лице. Во текот на постапката, согласно одредбите од чл. 517 е предвидено судот по предлог на јавниот обвинител против правното лице да определи една или повеќе мерки за привремено обезбедување и одземање на предмети или имот, согласно од чл. 194-204 од законот, како и да му изрече забрана за вршење на определена дејност или сите дејности на правното лице до завршување на кривичната постапка и забрана за статусни промени во правното лице. Секако претставникот на правното лице има право на жалба до Советот на првостепениот суд, против овие забрани и мерки изречени од страна на судот, но жалбата нема суспензивно дејство. Пресудата со која на правното лице му се изрекува привремена или трајна забрана за вршење на определена дејност, судот ја доставува до Централниот регистар на РМ за впишување во единствениот Регистар. Кога со пресудата е изречена споредната казна престанок на правното лице, таа се доставува до судот кој е надлежен да покрене постапка за престанок против правното лице.

Судот од друга страна, може со решение да ја запре постапката против правното лице ако тоа престанало да постои, а не постојат услови за изрекување на казна или мерка – конфискација на имот и имотна корист и одземање на предмети. Во изречената пресуда против правното лице, согласно чл. 520 - судот мора да наведе: име, седиште

и матичен број на правното лице, име и презиме на претставникот и негова адреса на живеење, државјанство и број на патна исправа на претставникот на правното лице, доколку е странец. Согласно чл.512, правното лице во кривичната постапка може да ги користи само вонредните правни лекови за барање за повторување на кривичната постапка и барање за заштита на законитоста.

3. Истражувачки дел: За статистичките показатели за бројот на осудените правни лица и казнената политика кон нив

Цели на истражувањето. Имајќи го предвид фактот што од воведувањето на институтот казнена одговорност на правни лица во Република Македонија помина точно една деценија,⁴⁸ како и тоа дека и покрај десетгодишната примена на овој институт, не постојат официјални статистички податоци за движењето на криминалот извршен од страна на правните лица, се наметна потреба за собирање и анализа на релевантни податоци. Целта на ова истражување беше да се утврди трендот на криминалот на правните лица, како и политиката на казнување со што би се добила подетална слика за состојбите во праксата, особено со одмерувањето на казната за правните лица *vis-a-vis* казнената политика во поглед на физичките лица – сторители на казнени дела.

Методолошки проблеми. Криминалните трендови за правните лица најдобро се согледуваат преку анализа на статистичките податоци за бројот на пријавени дела, поднесени обвиненија и бројот на осудителни пресуди. За жал, една деценија по инкорпорирањето на овој концепт во нашето казнено законодавство, Државниот завод за статистика сè уште не собира, обработува и објавува статистички податоци, како што е тоа случај со физичките лица. Значи, официјални соодветно методолошки обработени податоци не постојат.

Согласно чл. 96-г, главните и споредните казни за правните лица се впишуваат електронски во Регистарот на казни за сторени кривични дела на правните лица кој се води во Централниот регистар на Република Македонија.⁴⁹ Но, со оглед на тоа што Централниот регистар не е статистичка институција која натаму методолошки би ги обработувала податоците за осудените правни лица, а дополнително што според одредбата од став 2, главната казна за правното лице

---

⁴⁸ В. Камбовски / V. Kambovski: supra 2, стр. 243.

⁴⁹ Службен вестник на РМ / Sluzhben vesnik na RM (19/2004): supra 29, чл. 96-г.

се брише по службена должност од Регистарот кога ќе поминат 3 години од денот на застарената или извршената казна, тешко е да се дојде до податоци преку Централниот регистар кои би покривале неколкугодишен временски период.

Во ситуација на целосно или делумно отсуство на податоци од Државниот завод за статистика, од Централниот регистар и од други релевантни институции, беа собрани податоци преку методот на директно барање доставено до основните судови во Република Македонија, аврзоснована Законотзаслободенпристапдоинформации од јавен карактер.⁵⁰ Барањето се однесуваше на бројот на осудени правни лица и видот и висината на изречените санкции за период од неколку години и, притоа, воопшто не беа користени податоци од личен карактер. Барањето беше насочено кон расположливи податоци кои би биле обезбедени преку ACCMIS системот.⁵¹ За жал, службите на дел од основните судови воопшто не одговорија на барањата или дадоа непотполни податоци. Дополнителни барања беа доставени по пат на регуларна или електронска пошта, како и директни контакти со надлежните служби во судовите, по што беа собрани податоци за уште дел од основните судови. За жал, авторите на овој труд и после неколку повторени барања не успеаа да добијат податоци од сите судови. Квалитетот на добиените податоци исто така е различен. Имено, од определени судови беа доставени прецизни податоци за повеќе години и тоа за секоја година одделно по број на изречени казни, по вид и висина. За некои судови податоци за осудените правни лица беа доставени збирно за повеќе години, во некои случаи не е наведена висината на изречената парична казна, дел од судовите одговорија дека не нашле податоци во ACCMIS системот, додека дел од податоците се обезбедени според личните евиденции на секој судија.

Исто така, за некои судови беа доставени податоци само за бројот на предмети, но не и за висината на изречените казни или беа доставени описни инфомации, како на пример, за најниската и највисоката парична казна, но не и поединечни износи со што би можел да биде пресметан просечниот износ на изречените парични казни итн. За околу една петтина од судовите не се дадени податоци од причина што тие не беа доставени, дури и после неколку повторени барања. Оттука, податоците треба да се земат предвид во насока на базично

⁵⁰ Службен весник на РМ (13/2006): Закон за слободен пристап до информации од јавен карактер. / Sluzhben vesnik na RM (13/2006): Zakon za sloboden pristap do informacii od javen karakter.

⁵¹ Информациски систем за автоматско управување со судски предмети - Automated Court Case Management Information System.

согледување на состојбата со имплементирањето на институтот казнена одговорност на правни лица и состојбата со основните насоки на казнената политика во оваа област.

Поради разновидноста и разнородноста на податоците, не постои можност ни за точен приказ на бројките по години, иако дел од судовите доставија конкретни податоци за 2010, 2011, 2012 и 2013 година. Од тие причини, податоците ќе бидат обработени збирно и за период од 2010-2013 година.

Воедно, со цел да бидат достапни и за други истражувања и цели, податоците добиени од основните судови се прикажани целосно како што се добиени од секој суд поединечно во посебна табела.

Приказ на добиените (необработени) податоци од основните судови

Табела 1: Приказ на добиените податоци од основните судови
(необработени)/ Prikaz na dobieni podatoci of osnovnite sudovi
(neobработeni)

ОСНОВЕН СУД	ПЕРИОД	БРОЈ НА ПРАВНИ ЛИЦА НА КОИ ИМ Е ИЗРЕЧЕНА ГЛАВНА КАЗНА	ИЗНОС НА ИЗРЕЧЕНАТА ГЛАВНА КАЗНА	ИЗРЕЧЕНИ СПОРЕДНИ КАЗНИ/МЕРКИ
Основен суд – Дебар	2010-2013 година	1 правно лице	1 правно лице - 100.000 денари	/
Основен суд – Кратово	2010-2013 година	/	/	/
Основен суд Струга	2010 година	10 правни лица	6 правни лица - 100.000 денари 2 правни лица - 120.000 денари 2 правни лица – 120.000 денари	/
	2011 година	6 правни лица	1 предмет – 60.000 денари 4 правни лица - 100.000 денари 1 предмет – 150.000 денари	/
	2012 година	8 правни лица	5 правни лица – 100.000 денари 1 правно лице - 120.000 денари	/

			2 правни лица – 180.000 денари	
	2013 година	5 правни лица	5 правни лица – 100.000 денари	/
Основен суд Крива Паланка	2010-2013 година	4 правни лица	1 правно лице - 400.000 денари 1 правно лице - 100.000 денари 1 правно лице – 61.500 денари 1 правно лице – 100.000 денари	/
Основен суд Делчево	2010	30 правни лица	2 правни лица - 9.195 денари 3 правни лица – 18.450 денари 5 правни лица – 12.300 денари 2 правни лица – 9.225 денари 7 правни лица – 6.150 денари 1 правно лице – 15.375 денари 1 правно лице – 62 денари 2 правни лица -	

Казнената одговорност на правните лица во Република Македонија -
актуелни состојби и политика на казнување

			<p>6.130 денари</p> <p>1 правно лице – 12 денари</p> <p>3 правни лица – 12.260 денари</p> <p>1 правно лице – 24.600 денари</p> <p>1 правно лице – 36.900 денари</p> <p>1 правно лице – 15.325 денари</p>	
	2011	21 правно лице	<p>1 правно лице – 62 денари</p> <p>1 правно лице – 74.040 денари</p> <p>4 правни лица – 12.300 денари</p> <p>1 правно лице – 9.225 денари</p> <p>3 правни лица- 18.450 денари</p> <p>1 правно лице – 12.320 денари</p> <p>4 правни лица 6.150 денари</p> <p>1 правно лице – 30.750 денари</p> <p>1 правно лице –</p>	

			15.375 денари 1 правно лице – 9.195 денари 2 правни лица - 61.500 денари 1 правно лице - 123.000 денари	
	2012	16 правни лица	2 правни лица – 30.750 денари 2 правни лица – 18.450 денари 1 правно лице – 27.675 денари 1 правно лице 36.900 денари 1 правно лице – 7.673 денари 3 правно лице - 6.150 денари 1 правно лице – 9.225 денари 1 правно лице – 100.000 денари 1 правно лице- 18.390 денари 1 правно лице – 49.200 денари 1 правно лице 24.600 денари	

Казнената одговорност на правните лица во Република Македонија -
актуелни состојби и политика на казнување

			1 правно лице – 12.300 денари 1 правно лице – 18.390 денари 1 правно лице – 27.675 денари	
	2013	7 правни лица	1 правно лице – 18.450 денари 1 правно лице – 55.350 денари 1 правно лице – 9.225 денари 2 правни лица – 6.150 денари 2 правни лица - 12.300 денари	
Основен суд - Кочани	/	/	/	/
Основен суд - Кичево	2010-2013 година	13 правни лица	100.000 денари	/
Основен суд Куманово	2010 година	6 правни лица	/	/
	2011 година	20 правни лица	/	/
	2012 година	19 правни лица	/	/

	2013 година	11 правни лица	/	/
Основен суд Св. Николе	2010 година	/	/	/
	2011 година	1 правно лице	1 предмет – 100.000 денари	/
	2012 година	/	/	/
	2013 година	1 правно лице	1 предмет – 100.000 денари	
Основен суд – Неготино	2012 година	1 правно лице	1 предмет – 100.000 денари	/
	2013 година	1 правно лице	1 предмет – 120.000 денари	/
Основен суд – Кавадарци	2011 година	4 правни лица	/	/
	2012 година	4 правни лица	/	/
	2013 година	4 правни лица	/	/
Основен суд Штип	2010 година	4 правни лица	Висина на изречените казни е од 100.000 до	/

Казнената одговорност на правните лица во Република Македонија -
актуелни состојби и политика на казнување

			300.000 денари ⁵²	
	2011 година	3 правни лица	/	
	2012 година	9 правни лица	/	
	2013 година	5 правни лица	/	
Основен суд - Гевгелија	2010-2013 година	72 правни лица	1 правно лице – 500.000 денари 1 правно лице- 150.000 денари 1 правно лице – 300.000 денари 2 правни лица – 200.000 денари 65 правни лица – 100.000 денари	2 правни лица- условна осуда
Основен суд - Струмица	2010 година	/	/	/
	2011 година	9 правни лица	8 правни лица – 100.000 денари 1 правно лице – 300.000 денари	/
	2012 година	13 правни лица	6 правни лица – 100.000 денари	4 правни лица –

⁵² Не се дадени податоци за бројот на предмети и за износите на изречените казни поединечно.

			<p>1 правно лице - 150.000 денари</p> <p>1 правно лице – 120.000 денари</p> <p>1 правно лице- 500.000 денари</p>	<p>изречена алтернативна мерка - условно одлагање на извршување на парична казна</p>
	2013 година	21 правно лице	<p>1 правно лице – 61.170 денари</p> <p>11 правни лица – 100.000 денари</p> <p>1 правно лице- 120.000 денари</p> <p>2 правни лица- 150.000 денари</p> <p>1 правно лице – 200.000 денари</p> <p>1 правно лице- 300.000 денари</p> <p>1 правно лице- 500.000 денари</p>	<p>3 првни лица – изречена казна алтернативна мерка – условно одлагање на извршувањето на паричната казна</p>
Основен суд - Битола	2010-2013 година	/	/	/
Основен суд - Охрид	2011 година	17 правни лица	/	/
	2012	16 правни лица	/	/

Казнената одговорност на правните лица во Република Македонија -
актуелни состојби и политика на казнување

	година			
	2013 година	12 правни лица	/	/
Основен суд - Виница	2010 година	3 правни лица	3 правни лица - 100.000 денари	
	2011 година	1 правно лице	100.000 денари	
	2012 година	2 правни лица	1 правно лице – 100.000 денари 1 правно лице – 120.000 денари	
	2013 година	1 правно лице	Постапката е сеуште во тек	
Основен суд Велес	2011 година	6 правни лица	4 правни лица – 100.000 денари 1 правно лице- 300.000 денари 1 правно лице – 110.844 денари	1 споредна казна на едно правно лице – Забрана за вршење на дејност во траење од една година
	2012 година	4 правни лица	3 правни лица – 100.000 денари	1 правно лице – условна осуда
	2013 година	9 правни лица	6 правни лица – 100.000 денари 1 правно лице – 500.000 денари	

			1 правно лице – 300.000 денари		
			1 правно лице – 150.000 денари		
Основен суд Тетово	2010 година	18 правни лица	2 правни лица - 18.300 денари	32 правни лица - изречена конфискација на имот и имотна корист	
	2011 година	14 правни лица	5 правни лица - 30.500 денари		
	2012 година	21 правно лице	1 правно лице 92.250 денари		
	2013 година				36 правни лица - 100.000 денари
					4 правни лица - 120.000 денари
					1 правно лице - 123.000 денари
					1 правно лице – 180.000 денари
					9 правни лица - 200.000 денари
					2 правни лица - 210.000 денари
					1 правно лице - 220.000 денари
2 правни лица - 250.000 денари					
			1 правно лице - 300.000 денари		

Казнената одговорност на правните лица во Република Македонија -
актуелни состојби и политика на казнување

			4 правни лица - 307.000 денари 1 правно лице – 308.150 денари 1 правно лице - 400.000 денари 1 правно лице - 500.000 денари	
Основен суд Крушево	2010-2013 година	/	/	/
Основен суд Прилеп	2010-2013 година	/	/	/
Основен суд Ресен	2010-2013 година	/	/	/
Основен суд Радовиш	2010-2013 година	/	/	/
Основен суд - Гостивар	2010-2013 година	/	/	/
Основен суд - Берово	2010-2013 година	1 правно лице	1 правно лице- 12.300 денари	/
Основен суд - Прилеп	2010-2013 година	17 правни лица	Висината на изречените казни изнесува од 100.000 – 200.000 денари ⁵³	/
Основен суд –Скопје 1	2010 година	13 правни лица	/	/

⁵³ Не се дадени податоци за бројот на предмети и за износите на изречените казни поединечно.

	2011 година	20 правни лица		
	2012 година	20 правни лица		
	2013 година	17 правни лица		

3.4. Движење на криминалот и казнена политика спрема правните лица

Табела 2. Број на осудени правни лица за извршено казнено дело во периодот 2010-2013 година и изречени санкции/ Broj na osudeni pravni lica za izvrsheno kazneno delo vo periodot 2010-2013 godina i izreceni kazni.

Основен суд	Осудени правни лица	најмал износ на главна казна (ден.)	највисок износ на главна казна (ден.)	просечна изречена главна казна (ден.)	изречени споредни казни/изречена алтернативна мерка условна осуда/конфискација на имот и имотна корист
ОС Берово	1	12.300	12.300	12.300	/
ОС Битола ⁵⁴	/	/	/	/	/
ОС Велес	19	100.000	500.000	147.824	1 споредна казна - забрана за вршење на дејност во траење од една година, 1 условна осуда
ОС Винаца	7	100.000	120.000	103.333	/
ОС Гевгелија	72	100.000	500.000	112.142	2 условни осуди
ОС Гостивар	/	/	/	/	/
ОС Дебар	1	100.000	100.000	100.000	/
ОС Делчево	74	12	123.000	19.365	/
ОС Кавадарци	12	/	/	/	/
ОС Кичево	13	100.000	100.000	100.000	/
ОС Кочани	/	/	/	/	/

⁵⁴ Доставена е информација дека нема податоци во ACCMIS системот за осудени правни лица за извршено кривично дело во Основниот суд Битола.

Казнената одговорност на правните лица во Република Македонија -
актуелни состојби и политика на казнување

ОС Кратово	/	/	/	/	/
ОС К.Паланка	4	61.500	400.000	165.375	/
ОС Крушево	/	/	/	/	/
ОС Куманово	56	/	/	/	/
ОС Неготино	2	100.000	120.000	110.000	/
ОС Охрид	45	/	/	/	/
ОС Прилеп	17	100.000	200.000	/ ⁵⁵	/
ОС Радовиш	/	/	/	/	/
ОС Ресен	/	/	/	/	/
ОС Св.Николе	2	100.000	100.000	100.000	/
ОС Скопје I	70	/	/	/	/
ОС Струга	29	60.000	180.000	109.310	
ОС Струмица	43	61.170	500.000	140.310	
ОС Тетово	72	18.300	500.000	139.354	Конфискација на имот и имотна корист – 32 случаи
ОС Штип	21	100.000	300.000	/ ⁵⁶	
	560 <i>осудени правни лица</i>	12 денари, <i>износ на најниска изречена казна</i>	500.000 денари, <i>износ на највисока изречена казна</i>	104.562 денари, <i>просечна изречена казна</i>	

Во Табелата 2 се прикажани обработени податоци. Имено, прикажан е вкупниот број на случаи за кои е донесена осудителна пресуда против правно лице за периодот 2010 – 2013 година за секој основен суд одделно. Поточно, добиени се податоци за 560 случаи на осудени правни лица за сторено кривично дело.

Според доставените податоци, наведен е најнискиот износ на изречена главна казна (парична казна), највисокиот износ, а пресметан и наведен е и просечниот износ на главна казна изречена на подрачјето на секој суд кој доставил детални информации за висината на изречените казни за секој поединечен случај. Напоменуваме дека постои можност за извесна грешка во наведените податоци од причина што во разговор со овластените лица во судовите беше истакнато дека за определени судови податоците се обезбедени преку ACCMIS системот, додека некои преку личните евиденции на судиите, што значи дека постои различен пристап за собирање на ваквите податоци во самите судови.

⁵⁵ Не се доставени детални податоци за секоја изречена парична казна и, отука, не е можно да се пресмета просечниот износ.

Заклучоци од обработените податоци. Според податоците од Табела 2, забележуваме голема „шареноликост“ како во поглед на бројот на осудени правни лица, така и во поглед на изречените казни.

Како што може да се забележи, најмалку кривични постапки против правни лица кои завршиле со осудителна пресуда се воделе во основните судови во Берово, Дебар, Неготино, Св. Николе. Најмногу вакви предмети забележуваме во основните судови во Гевгелија, Делчево, Скопје, Тетово и др. Ова е значаен показател за т.н. „географија на криминалот“ која, пак, е особено важна за криминолошките истражувања.

Во поглед на изречените главни казни (нашето законодавство како ваква ја познава само паричната казна), висината варира драстично.

Убедливо најниски казни изрекува основниот суд во Делчево-според доставените информации, изречена е парична казна во износ од 12 денари, додека највисокиот износ во категоријата најниски казни изнесува 100.000 денари и е карактеристичен за основните судови во Велес, Веница, Гевгелија, Дебар, Кичево, Неготино, Св. Николе и Штип.

Изречените максимални парични казни исто така варираат и се движат од 12.300 денари (Основен суд Берово) до 500.000 денари изречени во основните судови во Велес, Гевгелија и Струмица.

Судот во Берово има само еден предмет, па тој износ од 200 евра во денарска противвредност е наведен и како минимум и како максимум.

Просечниот износ на изречените казни во истражуваните 4 години (2010-2013) се движи од 12.300 денари до 165.375 денари. Според просечниот износ, најблагите се судовите во Делчево и Берово, а најстрогите во казнувањето, судовите во Крива Паланка, Струмица и Тетово.

Меѓутоа, важно е да се напомене дека квалификациите за „благо“ или „построго“ казнување, воопшто не упатуваат на заклучок дека казнената политика во изрекувањето на главната казна е несоодветна, напротив, детална анализа на случаите би покажала дека судовите сигурно ги зеле предвид важните критериуми кај одмерувањето на казната за правните лица, наведени во чл.96-ѓ, 96-е, 96-ж и 96-з, билансот на состојбата и успехот, видот на дејноста, природата и тежината на делото. Меѓутоа, се чини дека судовите кои изрекувале парична казна во износ под 100.000 денари, не ја почитувале одредбата за општ законски минимум на паричната казна за правно лице од 100.000 денари, па дури и ако се работи за изрекување поблага казна.

Имено, дури и во одредбата од чл. 96 –з „граници на изрекување на поблага парична казна“ во ст. 2 е наведено дека ако судот е овластен да го ослободи од казна правното лице, може да изрече поблага казна без оглед на границите од ст. 1 на овој член, до најмалата мера на паричната казна. Најмалата мера на паричната казна како што рековме е 100.000 денари и е определена во чл. 96-а, ст.2.

Натаму и границите на ублажување на казната како најмала го утврдуваат износот од 100.000 денари.

Иако податоците се однесуваат на периодот 2010 – 2013 година, ваква пракса на судовите на изрекување на парична казна на правните лица сторители на кривични дела под општиот законски минимум е забележана и претходно во истражувањата за оваа проблематика.⁵⁷ Изрекувани се казни под законски пропишаниот минимум, а често и со примена на методот на дневни глоби предвиден за физичките лица. Претпоставуваме дека повисоките судови во евентуална второстепена постапка секогаш ќе ги отстрануваат ваквите недоследности. Инаку, постоењето на вакви пресуди кога станува збор за правните лица не е нешто непознато за нашата судска пракса Така, на пример, апелациониот суд во Штип ја преиначил пресудата br. К бр 85/11 на ОС Делчево со Пресуда Кж br. 632/11 заради тоа што, спротивно на законот, основниот суд на правното лице му изрекол парична казна преку системот на дневни глоби.⁵⁸

Што се оснесува до споредните казни, може да се забележи дека тие скоро и да не се изрекуваат, барем според доставените податоци. Забележливи се и неколку условни осуди, а тетовскиот основен суд во над 40% од случаите изрекол мерка конфискација на имот и имотна корист.

Табела 3: Број на осудени правни лица по години

2010 год.	2011 год.	2012 год.	2013 год.	Недиференцирани податоци ⁵⁹
84	122	133	113	108

Како што забележуваме, недиференцираните податоци опфаќаат нешто помалку од една петтина од вкупниот број на осудени правни

⁵⁷ Т. Витларов (2006): Правните лица како субјект на казненото право, Македонска ревија за казнено право и криминологија бр. 1-2006 година ,стр. 92. / Т.Vitlarov (2006): Pravnite lica kako subject na kaznenoto pravo, Makedonska revija za kaznenoto pravo I kriminologija br.1- 2006-godina, str. 92.

⁵⁸ Официјална веб страница на Апелациониот суд – Штип (www.asstip.mk), последен влез на 13.11.2014 година / Официјална веб страна на Apelacioniot sud vo Stip (www.asstip.mk), posleden vlez na 13.11.2014 godina

⁵⁹ Овој број претставува збир на осудени правни лица во периодот 2010-2013 година од страна на неколкуте основни судови кои не доставија податоци за секоја година одделно, туку вкупни бројки за целиот период.

лица. Според податоците прикажани по години, може да се заклучи дека има видливо зголемување на криминалот на правните лица во 2011 година во однос на бројот на осудени правни лица во 2010 година, додека трендот во следните години е благо покачувачки, па благо опаѓачки. Сепак, целосна слика за криминалните трендови може да се добие само кога ќе постојат достапни и соодветно обработени релевантни податоци за целиот период на примена на одредбите за правните лица, односно кога Државниот завод за статистика ќе почне со обработка и на овие податоци во сферата на правосудството.

1. Дискусија и заклучни согледувања

Со прифаќањето на концептот „*societas delinquere potest*“, Република Македонија се приклучи на сè побројната група на држави чиешто казнено право е одраз на современите тенденции за соодветен одговор на појавата на новите облици на криминал и нивните извршители.

Иако одредби за казнена одговорност на правните лица во Кривичниот законик на самостојна Македонија за првпат се внесени дури со Новелата од 2004 година, овој институт не е непознат за нашето правосудство, особено во делот на стопанските деликти, прекршоците и поранешното југословенско казнено законодавство и судска пракса.

Уште од самиот почеток, примената на ваквиот концепт се покажа, во најмала мера како проблематична и непозната, но реалната состојба со проблемите во примената на институтот казнена одговорност на правните лица остана затскриена овие десетина години од причина што не беше посебен предмет на интерес од практичен аспект. Државата исто така покажа инертност преку незаинтересираноста на релевантните институции да водат прецизни евиденции и да изготвуваат редовни статистики и показатели.

Ова истражување покажа дека дури ни самите судови немаат редовна или воедначена методологија на следење на состојбата со правните лица како извршители на казнени дела.

Што се однесува до прашањето за одмерувањето на казната, мора да се напомене дека во стручните и научните истражувања во неколку наврати се детектираат недоследности во примената на законските одредби кои се однесуваат на правилата за одмерување на казната. Имено, одреден број судии во основните судови во Република Македонија имаат тенденција на изрекување на главната (парична)

казна за правните лица под законски предвидениот минимум, спуштајќи се далеку под границите определени дури и со одредбите за ублажувањето на казната. Оттука, се поставува прашањето, дали судиите преку ваквата пракса стануваат креатори на правото (иако тоа не е соодветно за правниот систем на кој припаѓаме) или пак се работи за одредби кои во праксата неправилно се толкуваат и се проблематични за примена?

Сето ова упатува на заклучок дека и една деценија по востановувањето на казнената одговорност на правните лица, одредбите од Кривичниот законик, дури и по нивното новелирање во 2009 година, се применуваат на начин кој не го уважува начелото на законитост ни на задоволително ниво. Несомнена е потребата од итни и интензивни обуки во правосудството за оваа материја, но и ревидирање на одредбите за одмерувањето на казната за правните лица.

Покрај одредбите за одмерувањето на казната, посебно внимание заслужува и споредната казна – престанок на правното лице. Имено, заради природата и тежината на самата казна, потребно е да се преиспита нејзиното место во системот на споредни казни и таа да се предвиди (аналогно на доживотниот затвор или смртната казна) како капитална казна, посебен вид на казна кој наместо регуларната главна казна – паричната, би му била изречена на правно лице во посебни случаи и околности, на пример, за извршени најтешки казнени дела, при повеќекратен поврат итн.

**Aleksandra Deanoska-Trendafilova, Ph.D⁶⁰ Andrej Bozinovski,
LL.M.⁶¹**

*1.02 Scientific Review Article
UDC 343.222 : 347.19(497.7)*

CRIMINAL LIABILITY OF LEGAL ENTITIES - CURRENT CONDITIONS AND SENTENCING POLICY

Summary

The authors of this article undertook an extensive theoretical and practical research in order to explain the current state and the sentencing policy towards the legal entities in Republic of Macedonia. The criminal liability of legal entities is a complex issue. Many European criminal legislations adopt different methods in their national systems and different lists of sanctions, which are in line with the recommendations and conventions of the Council of Europe and the directives and decisions of the European Union. The criminal liability of legal entities in Republic of Macedonia is established with the amendments of the Criminal Code in 2004 and since then, only few researches were made on this subject. This article presents original statistical data, since official statistical data lack and the authors in the article elaborate the courts' sentencing policy towards the legal entities in Republic of Macedonia, their methodology for monitoring the state of legal entities as perpetrators of crime and the application of the system of sanctions, enlightening the problematic implementation of certain provisions.

Key words: Criminal Liability, Legal Entities, Fine, Court, Sanctions.

---

⁶⁰ Assistant Professor, University of "Ss. Cyril and Methodius, Law Faculty "Iustinianus Primus" – Skopje

⁶¹ Project Assistant, Association for Criminal Law and Criminology of Macedonia.

Користена литература/ Bibliography

- *Gotzmann, Nora* (2008): Legal Personality of the Corporation and International Criminal Law: globalization, Corporate Human Rights Abuses and the Rome Statute, *Queensland Law Review*
- *Камбовски, Владо* (2011): Казнено право – Општ дел (Култура, Скопје) / *Kambovski, Vlado*(2011): Kazneno pravo – Opst del (Kultura, Skopje)
- *Steven, R, Ratner* (2001): Corporations and Human Rights: A Theory of Legal Responsibility, *Yale Law journal*
- *Clifford & Chance* (2012): Corporate Liability in Europe Annual Report
- *Asser Institute* (2012): Prevention of fraud, corruption and bribery committed through legal entities for the purpose of financial and economic gain.
- *Clifford & Chance* (2011): Legal Entity Criminal Liability.
- *Official Journal of the European Union* (2010/c83/01): Treaty on the European Union, Art. 86.
- *Official Journal of the European Union* (2002/584/JHA): Framework Decision on the European Arrest Warrant,
- *Камбовски, Владо* (2003): Казнено право – Посебен дел (Култура, Скопје) / *Kambovski, Vlado*(2003): Kazneno pravo – Poseben del (Kultura, Skopje).
- *Secretariat of the UN* (1996): Inter-American Convention Against Corruption
- *Official Journal of the European Communities* (95/c316/03): Convention on the Protection of the European Communities' Financial Interests.
- *Official Journal of the European Communities* (97/C 221/02): Second Protocol of the Convention on the Protection of the European Communities' Financial Interests.
- *European Commission* (OJ C251/1997): European Union Action Plan to Combat Organised Crime.
- *Official journal of the European Communities* (2008/841/JHA): Framework Decision on Fight Against Organized Crime: Participation in Criminal Organization.
- *Official Journal of the European Communities* (97/C195/06): Convention on the Fight Against Corruption Involving Officials of the European Communities or Officials of the Member States of the EU.
- *Службен весник на РМ* (83/2005): Закон за ратификација на дополнителниот протокол за казнената конвенција за Корупција. / *Sluzhben vesnik na RM* (83/2005): Zakon za ratifikacija na dopolnitelniot protocol za kaznenata konvencija za Korupcija.
- *Council of Europe* (1999): Criminal Law Convention on Corruption.
- *Council of Europe*(1999): Civil law Convention on Corruption.

- *Службен весник на РМ* (83/2005): Закон за ратификација на дополнителниот протокол за казнената конвенција за Корупција. / *Sluzhben vesnik na RM* (83/2005): Zakon za ratifikacija na dopolnitelniot protocol za kaznenata konvencija za Korupcija.
- *Службен весник на РМ* (br.70/04): Закон за ратификација на Конвенцијата на Обединетите нации против транснационалниот организиран криминал. / *Sluzhben vesnik na RM* (br.70/04): Zakon za ratifikacija na Konvencijata na Obedetite naciai protiv transnacionalniot kriminal.
- *D. McClean* (2007): *Transnational Organized Crime. A Commentary on the UN Convention and its Protocols*, (Oxford University Press), стр. 60.
- *Council of Europe – Committee of Ministers R(88)*: Recommendation Concerning Liability of Enterprises Having Legal Personality for Offences Committed in the Exercise of Their Activities.
- *Службен весник на РМ* (19/2004): Закон за изменување и дополнување на кривичниот законик. / *Sluzhben vesnik na RM* (19/2004): Zakon za izmenuvanje I dopolnuvanje na krivicniot zakonik.
- *Врховен суд на Република Македонија* (2013): Упатства за одредување на видот и одмерување на казната – со прилози. / *Vrhoven sud na Republika Makedonija* (2013): Upatstva za odreduvanje na vidot I odmeruvanje na kaznata – so prilozii.
- *Службен весник на РМ* (150/2010): Закон за кривична постапка, чл. 194 – 204 / *Sluzhben vesnik na RM* (150/2010): Zakon za krivichna postapka, cl. 194-204.
- *Службен весник на РМ* (13/2006): Закон за слободен пристап до информации од јавен карактер. / *Sluzhben vesnik na RM* (13/2006): Zakon za sloboden pristap do informacii od javen karakter.
- Информациони систем за автоматско управување со судски предмети - Automated Court Case Management Information System.
- Т. Витларов (2006): Правните лица како субјект на казненото право, Македонска ревија за казнено право и криминологија бр1- 2006 година, стр. 92. / Т. Vitlarov (2006): Pravnite lica kako subject na kaznenoto pravo, Makedonska revija za kaznenoto pravo I kriminologija br.1-2006 godina, str. 92.
- Официјална веб страница на Апелациониот суд – Штип (www.asstip.mk), последен влез на 13.11.2014 година / Oficijalna veb strana na Apelacioniot sud vo Stip (www.asstip.mk), posleden vlez na 13.11.2014 godina.